

Чернівецький обласний краєзнавчий музей

МУЗЕЙНИЙ ЩОРІЧНИК

Випуск 6-8

**МУЗЕЙНИЙ ЩОРІЧНИК
ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ОБЛАСНОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ**

**MUSEUM YEARBOOK
OF THE CHERNIVTSI REGIONAL MUSEUM**

CHERNIVTSI REGIONAL COUNCIL
CHERNIVTSI REGIONAL STATE ADMINISTRATION
Department of Culture
CHERNIVTSI REGIONAL MUSEUM

**MUSEUM YEARBOOK
OF THE CHERNIVTSI REGIONAL
MUSEUM**

Issue 6-8 (2021-2023)

Edited by
O. V. Rotar

Chernivtsi, «Druk Art», 2023

ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
Управління культури
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

**МУЗЕЙНИЙ ЩОРІЧНИК
ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ОБЛАСНОГО
КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ**

Випуск 6-8 (2021-2023)

Відповідальний редактор
О. В. Ротар

Чернівці, «Друк Арт», 2023

УДК 069:908(477.85)(084)
М89

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Чернівецького обласного краєзнавчого музею
(протокол № 3 від 27 квітня 2023 р.)*

Голова редакційної колегії: *О. В. Ротар*

Члени редакційної колегії: *К. В. Валявська, канд. іст. наук; В. А. Вознюк; М. В. Глібіщук, канд. іст. наук; І. І. Данчук; О. В. Добржанський, докт. іст. наук, професор; О. Г. Драгомирецька; М. В. Ільків, канд. іст. наук; Л. В. Колодій; Ю. М. Микосянчик; Т. В. Мінаєва, канд. іст. наук; Т. Д. Никирса, канд. біол. наук; О. В. Пелех; І. А. Піддубний, докт. іст. наук, доцент; І. В. Скільський, канд. біол. наук; Г. М. Скорейко, канд. іст. наук, доцент; Н. А. Смірнов, канд. біол. наук; М. К. Унгурян; А. В. Федорук, канд. іст. наук, доцент; Н. М. Холодницька; І. І. Чорней, докт. біол. наук, професор.*

Музейний щорічник Чернівецького обласного краєзнавчого музею /
М89 відп. ред. О. В. Ротар. – Чернівці : Друк Арт, 2023. – Вип. 6-8 (2021-2023). –
320 с.

ISBN 978-617-8129-22-4

До даного випуску увійшли статті й повідомлення співробітників Чернівецького обласного краєзнавчого музею та інших наукових установ. Опубліковано дослідження з історії, археології та народознавства. Надруковано матеріали, присвячені літературі, мистецтву і музейній справі. Окремими розділами представлені відомі персоналії та природа нашого краю.

Видання розраховане на співробітників наукових установ, працівників освітніх закладів, здобувачів освіти та краєзнавців.

УДК 069:908(477.85)(084)

ISBN 978-617-8129-22-4

© Колектив авторів, 2023
© ТОВ «Друк Арт», 2023

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоус М., Терлак З. Василь Сімович (1880-1944): життєписно-бібліографічний нарис. – Львів, 1995. – 180 с.
2. Даниленко В. М., Добржанський О. В. Академік Степан Смаль-Стоцький. Життя і діяльність. – Київ, 1996. – 232 с.
3. Добржанський О., Даниленко В. Степан Смаль-Стоцький. Роки війни // Буковинський журнал. – 1995. – Ч. 1-2. – С. 133-143.
4. Дубрівний П. Культурно-просвітня робота в таборі Фрайштадт // Союз визволення України. Збір спогадів (1914-1918). – Відень – Нью-Йорк: Червона калина, 1979. – С. 99-156.
5. Дубрівний П. Товариство «Січ» ім. гетьмана Петра Дорошенка у таборі Фрайштадт // Союз визволення України. Збір спогадів (1914-1918). – Відень – Нью-Йорк: Червона калина, 1979. – С. 73-78.
6. Жук А. Зі споминів про проф. С. Смаль-Стоцького // Літопис Червоної калини. Ілюстрований журнал історії та побуту. – 1938. – № 10. – С. 2-3.
7. Звіт з діяльності Союзу визволення України серед полонених російської армії української народності // Срібняк І. Полонені українці в Австро-Угорщині та Німеччині (1914-1920 рр.). – Київ: КДЛУ, 1999. – С. 260-265.
8. Кобець О. Записки полоненого. Пригоди і враження учасника Першої світової війни (вид. 5). – Київ: Глобус, 1993. – 336 с.
9. Патер І. Союз визволення України: заснування, політична платформа та орієнтація // Вісник Львівського університету. Серія історична. – 1999. – Вип. 34. – С. 331-339.
10. Патер І. Союз визволення України: проблеми державності і соборності. – Львів, 2000. – 346 с.
11. Програма роботи СВУ серед полонених // Срібняк І. Полонені українці в Австро-Угорщині та Німеччині (1914-1920 рр.) – Київ: КДЛУ, 1999. – С. 259-260.
12. Проект работ [Союзу] визволення України серед полонених жовнірів з Російської України // Срібняк І. Полонені українці в Австро-Угорщині та Німеччині (1914-1920 рр.). – Київ: КДЛУ, 1999. – С. 256-259.
13. Сидоренко Н. М. Національно-духовне самоствердження. – Київ: Дослідницький центр історії української преси, 2000. – Ч. 1. Українська таборова періодика часів Першої світової війни. – 202 с.
14. Скоропис-Йолтуховський О. Мої «злочини» // Хліборобська Україна. – Відень, 1920-1921. – 36. 2-4. – С. 191-237.
15. Смаль-Стоцький Р. Спогади про Зенона Кузелю // Збірник на пошану Зенона Кузелі / За ред. В. Янева; мов. ред. І. Кошелівець. – Париж – Нью-Йорк – Мюнхен – Торонто – Сідней, 1962. – С. 44-51. (Наукове Товариство ім. Шевченка. Праці Філологічної та Історично-філологічної секцій. – Т. 169).
16. Срібняк І. Полонені українці в Австро-Угорщині та Німеччині (1914-1920 рр.). – Київ: КДЛУ, 1999. – 296 с.
17. Терлецький О. Українці в Німеччині 1915-1918. – Київ – Ляйпціг, 1919. – Т. 1. Історія української громади в Раштаті. – 429 с.

Ігор ПІДДУБНИЙ

ПОСТАТЬ ВІЛЬГЕЛЬМА ГАБСБУРГА НА СТОРІНКАХ ЩОДЕННИКА МИРОНА КОРДУБИ

Щоденник українського історика і політичного діяча Мирона Кордуби, виданий у 2021 р., містить інформацію про події, які відбувалися в Буковині і Галичині у першій чверті ХХ ст. (1918-1925 рр.) та осіб, які відомі нам з політичної історії України.

Однією з постатей, які виводяться на сторінках щоденника, є Вільгельм Габсбург фон Лотрінген. Як відомо у 1918 р. після підписання Брестського миру між УНР та Центральними державами ротмістр Вільгельм фон Габсбург командував окремою групою-загоном на території України. На початку березня 1918 р. Легіон УСС, який перебував на той час у с. Кислицькому та м. Тульчин було приєднано до групи Вільгельма фон Габсбурга. Вже 17 березня залізницею Легіон перекинули з Вапнярки до Одеси. Певне саме тоді Вільгельм фон Габсбург призначив до штабу в Одесі В. Залозецького з метою подолання російського впливу [1, с. 924].

На початку квітня Легіон направили спершу до Херсона, а 10 квітня – під Олександрівськ. Тут його бійці 13-14 квітня вели бої проти переважаючих большевицьких сил, у результаті чого він був відкинутий до Дніпра. Після підходу німецьких частин і взяття ними 16 квітня Олександрівська Легіон УСС розташовується до 8 червня 1918 р. в місті. Тут було налагоджено контакти як з місцевим населенням, так і з підрозділами Запорозької дивізії. Бійці Легіону в період перебування в Олександрівську вели просвітницьку діяльність, підтримували переслідуваних урядом гетьмана діячів української культури.

З початком селянських повстань на Херсонщині Легіон перевели до Єлисаветграда, доповнивши його 13 червня також Кошем і Вишколом. Стрільців стали використовувати для придушення антигетьманських повстань, що воно залагоджувало переважно дипломатичним шляхом, домовленостями з повстанцями. Після відмови придушувати черговий виступ командування групи Легіон перевели на початку жовтня 1918 р. на Буковину. Командування групи, три роти і частину Вишколу розташували в Чернівцях, куди прибули 9 жовтня 1918 р. У газеті «Буковина» 11 жовтня невелика замітка інформувала про радість буковинських українців з причини зацікавлення ерцгерцога «долею українського народу» [7]. Кіш розташували у м. Вижниці. Одну бойову роту і одну роту Вишколу розташували на кордоні між Буковиною і Бессарабією в районі Добринівці – Чорнівка – Топорівці [3, с. 446-450].

Постать ерцгерцога привертала увагу й викликала серед українців потребу звертатися до Вільгельма Габсбурґа. З цієї причини 12 жовтня 1918 р. греко-католицькі священники на чолі з Келестином Костецьким привітали ерцгерцога. Під час цієї зустрічі ерцгерцог Вільгельм висловив жаль з приводу відсутності в українців проявів руху щодо визначення майбутнього. У неділю 13 жовтня він відвідав Службу Божу у греко-католицькому храмі, де священник К. Балицький вітав ерцгерцога як командувача українського війська [4, с. 81].

Значно ширше газета «Буковина» писала про Вільгельма Габсбурґа у випуску тижнем пізніше. Його прибуття подавалося як призначення командувачем групи напередодні дипломатичних переговорів про мир. Основні частини групи продовжували перебувати на фронті. Також існувала думка про переведення батальйону стрільців до м. Редець. На тлі напруження «духових наших (українських) сил» ерцгерцог Вільгельм приймався як особа близька до українців. Символом самооборони та сили народу українського приймали і січових стрільців. Робилися заяви на тлі прийняття українського народу як такого, що оновлюється і йде до відновлення державності [8; 2, с. 191]. Правда, за слогами Д. Пеленського, перебування у Чернівцях самі січові стрільці вважали повною ізоляцією [1, с. 795].

18 жовтня 1918 р. ротмістр, ерцгерцог Вільгельм звернувся телеграмою до К. Левицького, голови Української Національної Ради, прохаючи прийняти рішення про створення королівства, вірного династії й імператору Карлу I. Нову державу він тоді бачив як Велике князівство Галич. М. Василько 19 жовтня повідомляв ерцгерцога про рішення прийняте у Львові [2, с. 176, 179]. 22 жовтня в парламенті у Відні Г. Гріґоровіч назвав М. Василька відповідальним за зайняття січовими стрільцями Чернівців, які він вважав «спільною власністю всіх націй на Буковині». У своїй відповіді М. Василько заявив, що українці виступають за самовизначення, а вступ січових стрільців до Чернівців результатом розпоряджень австрійського військового командування [2, с. 192]. На продовження даного питання відзначимо, що І. Боберський звернувся до ерцгерцога з листом, яким просив його очолити (стати шефом) «Галицького українського королівства» та направити Легіон УСС до Львова. Також від ерцгерцога І. Боберський просив посередництва перед цісарем з приводу збереження за українцями Східної Галичини [2, с. 197-198]. Фактично на 1 листопада 1918 р. Українська Національна Рада прийняла рішення про виклик до Львова всіх частин УСС. Частини, які перебували у Чернівцях, мали прибути до Ходорова [2, с. 217-218]. Гуцульську роту 1 листопада наказом ерцгерцога було відправлено з с. Чагор до с. Раранча [2, с. 226].

Вдруге мова про ерцгерцога йде в описі подій 27 жовтня 1918 р., дня Румунської Конституанти, коли делегація українців відвідувала Василя Вишиваного (саме так у тексті) з проханням допомоги від січових стрільців в організації самооборони. Від ерцгерцога отримали згоду. Він же призначив посередником з представниками Крайового комітету Української Національної Ради свого ад'ютанта Остапа Луцького [4, с. 90].

Розгортання подій та невизначена на початку листопада 1918 р. ситуація в Галичині та Буковині змушувала буковинських діячів дивитися на Вільгельма Габсбурґа як на особу, здатну вирішити ситуацію з використанням українських січовиків. Цю ситуацію 1 листопада обговорювали О. Безпалко та М. Кордуба. Дана бесіда, оскільки повідомлень про дії львів'ян чернівчани не мали, стала причиною відвідин М. Кордубою О. Луцького. Останній, попри хворобу, відвідав командира і по дванадцятій повідомив, що командир висилає офіцера та 400 стрільців до Львова. Офіцер мав доповісти Українській Національній Раді про підпорядкування ерцгерцога і його підрозділу УНР. Стараннями командування групи було забезпечено надвечір 1 листопада створення потягу та його завантаження, але тільки 2 листопада потяг вирушив на Львів, як свідчить у спогадах Д. Пеленський [4, с. 93; 1, с. 796-797]. За спогадами К. Костецького саме січові стрільці були використані при перебранні українцями влади у Львові, Золочеві, Тернополі, Станіславові, Дрогобичі, Самборі [5, с. 145].

Крім того, стрільці, що залишалися в Чернівцях, станом на 2 листопада 1918 р. намагалися контролювати ситуацію в місті, що стало причиною протесту Г. Грігоровіча під час зустрічі українських і румунських представників у Й. Етцдорфа [4, с. 98]. 3 листопада по вічу до с. Раранче було відправлено вантажівки за двома сотнями січових стрільців, яких планували використати для наведення порядку [4, с. 99]. Організувати військові сили Крайового комітету УНР було доручено О. Драґану, проте пізніше керував військовими силами Крайового комітету Іванович.

6 листопада 1918 р., коли вирішувалося питання взяття під контроль основних закладів Українською Національною Радою, всі довірені комісари приходили до визначених під їхній контроль урядів зі стрільцями [4, с. 105]. Того ж дня було підписано протокол передачі влади від Й. Етцдорфа до рук національних комісарів О. Поповича та А. Ончула. Вже наступного дня О. Луцький через М. Кордубу передав до рук УНР листа Вільгельма Габсбурґа з вітаннями з приводу переобрання правління та заявою, що «архикнязь буде «все вірним горожанином Української держави» [4, с. 108].

Як повідомляли віденські видання, у грудні 1918 р. ерцгерцог Вільгельм змушений був відійти з Чернівців і у Львові українському командуванню заявив про свій намір служити українській державі [2, с. 330].

У записі від 24 грудня 1918 р. М. Кордуба згадує про зацікавлення англійців ерцгерцогом Вільгельмом. Звинувачення польською стороною українців у большевизмі мало місце в період боїв за Львів і саме тоді вівся розшук ними Вільгельма Габсбурґа [4, с. 156-157]. Мова йде про місію капітана Джонсона та лейтенанта Бідермана, які прибули до Станіславава з британського посольства у Яссах та вела тут переговори з українським урядом. Пізніше продовжили свою місію у Львові та Варшаві [4, с. 157]. Відповідь щодо ерцгерцога була дана як про відсутнього.

У червні 1919 р., коли румунські війська виконували бойові завдання на Покутті, військово-службовцями 3-го прикордонного полку було затримано ерцгерцога Вільгельма Габсбурґа. Як свідчить рапорт, поданий із 3-го полку ґранічерів, 5 червня до Косова прибули з інспекцією лейтенант Бинчулеску та молодший лейтенант М. Теодореску. У м. Косові плутонієр Чуботару їм повідомив про плановане зібрання у будинку комісара Уґрина. Від цивільних поляків

також було отримано повідомлення, що у громаді Жаб'є, в селі Скея в будинку священика Глібовського перебувають цивільні, серед яких може бути і Вільгельм фон Габсбург зі своїм помічником майором Веширани з дружиною. У роті було прийнято рішення про проведення арештів за вказаними адресами. У Косові таким чином затримали депутата Сіклесі, комісара Угриня, підпоручника Апановича. До Жаб'єго відправлено загін під командуванням М. Теодореску, який повернувся назад із заарештованим 6 червня. У супроводі лейтенанта Бинчулеску ерцгерцога доправили до Коломиї, а звідти до Чернівців і далі – Бухаресту. Окремим таємним рапортом повідомлялося, що до Чернівців затриманого ерцгерцога доправив капітан Дінкулеску і з розпорядження штабу VIII дивізії розмістив на вул. Поштової у готелі «Готтліб». У цьому рапорті організатором арешту названо згаданого офіцера, який затримав автомобіль з шофером неподалік села, де знаходився ерцгерцог. Після деяких коливань шофер повідомив, що ерцгерцог вирушив до села. Тоді заарештованого шофера відправили до комендатури, а на пошуки ерцгерцога спрямували кілька груп. Одна з них і знайшла ерцгерцога з товаришами у будинку священика громади Жаб'є. Заарештованими виявилися ерцгерцог В. Габсбург-Лотрінген, його ад'ютант Рубеш фон Ларіш з дружиною Євгенією, поет П. Секерек, депутат УНР, колишній комісар Косова Угрин. Саме вони і були розміщені у двох кімнатах готелю в Чернівцях 7 червня і о 12.20 відправлені спеціальним потягом до Бухаресту в Генеральний штаб. Інші затримані, як підофіцер Апанович, професор Устиянович, священик та інші були доправлені в Коломию. На початку вересня 1919 р. уряд дав дозвіл відправити ерцгерцога на українську територію. Супроводжувати його мав комісар Гирлеску.

Ця подорож описана окремим рапортом, який свідчить, що до Чернівців прибули 7 вересня о 13.30 і далі вирушили на станцію Ларґа, де з 19.00 чекали делегата VIII дивізії лейтенанта 29 піхотного полку Нікіту, який мав наказ супроводжувати групу до с. Вороновиця. Проте по прибуттю виявили, що в пункті визначеного переходу немає представників української влади, через що повернулися на станцію Ларґа. Наступного дня потягом вирушили на Атаки і за чотири години були на місці. З боку Могилева прибув український представник з човнами. Складено було і відповідний протокол, який підписали К. Гирлеску, А. К. Панаїтеску та представник поліції Атаки-Сороки А. І. Тетерану про перехід кордону полковником Василем Вишиваним (ерцгерцогом Вільгельмом фон Габсбург), капітаном Е. Саубік Ларіємко, поручником Н. Ангрін Бесґрік, П. Катітшике Даніков (депутат УНР), пані Є. Ларіємко. До рапорта додався звіт про бесіду з Вільгельмом фон Габсбург.

Підписаним у звіті є Е. Кордаш, який у ніч подорожі з Бухаресту до Чернівців мав тривалу бесіду з ерцгерцогом. Перше, на що зверталася увага, це ставлення ерцгерцога до Румунії і на дане запитання Вільгельм фон Габсбург заявляв про вдячність за ставлення до нього впродовж перебування в Румунії. На продовження заявляв, що вирушить до Кам'янця-Подільського та матиме розмову щодо тієї користі, яку може мати Україна від зв'язків з Румунією. Визнавав важливою допомогу Румунії Україні зброєю і спорядженням. Мала місце і бесіда щодо большевицького режиму в Росії та можливості поширення большевизму на заході Європи. Піднімалося і питання становища самого ерцгерцога, який добре знав потреби українців та мав в українській армії значно вище звання, ніж в австрійській. Також велася мова про зустрічі з членами румунської королівської родини, про які сказав, що їх не було, але писав листа принцу Каролію, якого вважав за демократа. Також висловив похвалу румунському солдатіві за наведення порядку на сході Європи. Решта бесіди склали оповідання ерцгерцога про його подорожі до Італії, Південної Америки, Африки. Висловив також і побажання після встановлення спокою відвідати монастир Келдурешань, де перебував і де отримав добрі спогади [6, р. 303-310].

У жовтні 1919 р. до ерцгерцога листом звернувся Голова Надзвичайної Української Дипломатичної місії М. Василько, в якому повідомляв свою думку про можливість відродження України як самостійної держави лише за умови керування нею С. Петлюрою. Виклад даної думки супроводжував твердженням, що і ерцгерцог також дотримується такої ж думки і не брав участі у спробі державного перевороту з метою усунення діючого уряду. Свою позицію М. Василько подав як підтримку уряду С. Петлюри та заявляв, що в разі успішного перевороту і приходу до влади В. Габсбурґа, він залишив би свою посаду [2, с. 444-445]. У листопаді 1919 р. Вільгельм Габсбурґ з Є. Петрушевичем, 61 військовим з родинами, після переходу на Буковину з Кам'янець-Подільського залізницею були відправлені до Бухареста [6, р. 310]. Перебування Володимира-Сергія Залозецького у Відні як радника посольства ЗУНР продовжило його спілкування з В. фон Габсбурґом і останній навіть був присутній на хрещенні сина Володимира у церкві святої Варвари [1, с. 928-929].

У записках 1920 р. щоденника М. Кордуби під датою 25 червня, коли склалися для українського керівництва, яке змушене було перебратися до Кам'янець-Подільського, складні умови, про Василя Вишиваного згадували як про варіант порятунку України. М. Кордуба не бачив позитивного у даному рішенні, оскільки вважав можливим протест Антанти та відсутнім можливостей у самого В. фон Габсбурґа [4, с. 332]. Записи квітня, серпня, вересня, жовтня 1921 р. свідчать про поінформованість М. Кордуби у питанні діяльності українських монархістів з оточення Василя Вишиваного [4, с. 414, 418, 422, 431].

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. **Добржанський О. В., Старик В. П.** Бажаємо до України! – Одеса: Маяк, 2008. – 1168 с.
2. **Добржанський О., Старик В.** Змагання за українську державність на Буковині (1914-1921 рр.). Документи і матеріали. – Чернівці: Чернівецька обласна друкарня, 2009. – 512 с.
3. **Історія українського війська.** Ч. II: Збройні сили сучасної доби / Б. Гнатевич. – Київ: Пам'ятки України, 1992. – 574 с.
4. **Кордуба М.** Щоденник. 1918-1925. – Львів: Вид-во Українського Католицького Університету, 2021. – 687 с.
5. **Костецький К.** Записи душпастиря: Хроніка парохії греко-католицької в Чернівцях від її існування аж до часу біжучого (1774-1918). Листи священика Келестина Костецького з Чернівців до митрополита Андрея Шептицького (1900-1914) / Упорядкув. Н. Мизака, А. Яремчука. – Чернівці: Букрек, 2019. – 192 с. іл.
6. **Nistor I.** Problema ucraineană în lumina istoriei / Ediție îngrijită și prefață de I. Oprîșan. – București: Editura VESTALA, 2016. – 320 p.
7. **Його Цісарська** й Королівська Величність ротмістер архикнязь Вільгельм перебуває від 9. с. м. в Чернівцях // Буковина. – 1918. – 11 жовтня. – Ч. 34.
8. **У грізну хвилю** // Буковина. – 1918. – 18 жовтня. – Ч. 35.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Андроничук Валентина Петрівна – старший науковий співробітник науково-дослідного експозиційного відділу археології, історії середніх віків і нової історії краю Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Безушко Георгій Іванович – заступник директора на громадських засадах Музею археології та етнографії імені Максиміліана Гакмана, с. Опришени Чернівецького району Чернівецької області.

Боднарюк Микола Іванович – директор Опришенської ЗОШ I-III ступенів Глибоцької селищної ради; директор Музею археології та етнографії імені Максиміліана Гакмана, с. Опришени Чернівецького району Чернівецької області.

Буджак Василь Васильович – доктор біологічних наук, доцент, виконуючий обов'язки директора Державної установи «Інститут еволюційної екології НАН України».

Бучко Володимир Володимирович – заступник директора з наукової роботи Галицького національного природного парку.

Вознюк Володимир Аксентійович – заслужений працівник культури України, завідувач Чернівецького літературно-меморіального музею Ольги Кобилянської.

Волюца Олена Дмитрівна – завідувача Гербарієм Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Глібіщук Микола Васильович – кандидат історичних наук, асистент кафедри всесвітньої історії Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича; провідний науковий співробітник науково-дослідного експозиційного відділу новітньої історії краю Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Годованець Богдан Йосипович (1968-2021) – кандидат біологічних наук, раніше старший науковий співробітник Карпатського біосферного заповідника, м. Рахів Закарпатської області.

Данілевич Алла Вікторівна – старший науковий співробітник Чернівецького літературно-меморіального музею Ольги Кобилянської.

Драгомирецька Оксана Григорівна – завідувач науково-дослідного експозиційного відділу археології, історії середніх віків і нової історії краю Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Ільків Марія Миколаївна – завідувач науково-експозиційного відділу образотворчого мистецтва Чернівецького обласного художнього музею.

Ільків Микола Володимирович – кандидат історичних наук, асистент кафедри всесвітньої історії Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича; провідний науковий співробітник науково-дослідного експозиційного відділу археології, історії середніх віків і нової історії краю Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Калініченко Віталій Андрійович – кандидат історичних наук, асистент кафедри всесвітньої історії Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Клітін Олександр Миколайович (1915-2002) – кандидат біологічних наук, м. Чернівці.

Колодій Леся Віталіївна – завідувач Чернівецького літературно-меморіального музею Юрія Федьковича.

Коржик Віталій Павлович – кандидат географічних наук, старший науковий співробітник, заслужений природоохоронець України, президент Буковинського товариства природодослідників.

Мелещук Людмила Іванівна – викладач біології Чернівецького фахового коледжу бізнесу та харчових технологій.

Микитюк Оксана Павлівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб Буковинського державного медичного університету, народний майстер України, голова Буковинського клубу сучасної вишивки «Вечорниці».

Микосянчик Юлія Миколаївна – старший науковий співробітник Чернівецького літературно-меморіального музею Ольги Кобилянської.

Михайлишина Галина Тарасівна – фельдшер Чернівецького професійного ліцею сфери послуг, народний майстер України, керівник гуртка «Малюємо хрестиком».

Мінасе Андрій В'ячеславович – кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Мінасева Тетяна Василівна – кандидат історичних наук, провідний науковий співробітник науково-дослідного експозиційного відділу новітньої історії краю Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Никурса Тетяна Дмитрівна – кандидат біологічних наук, провідний науковий співробітник науково-дослідного експозиційного відділу природи краю Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Паранюк Яніна Вікторівна – науковий співробітник відділу науково-фондової роботи Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Пелех Оксана Валентинівна – завідувач відділу «Буковинська діаспора» Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Пивоваров Сергій Володимирович – доктор історичних наук, професор, м. Чернівці.

Піддубний Ігор Андрійович – доктор історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії факультету історії, політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича; провідний науковий співробітник відділу науково-методичної роботи Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Понюк Наталя Степанівна – старший науковий співробітник відділу «Буковинська діаспора» Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Пуйке Джина – др., лектор університетський, кафедра румунської мови і літератури та комунікації факультету філологічного і комунікацій Сучавського університету «Штефан чел Маре».

П'ятничук Тарас Іванович – кандидат історичних наук, завідувач Музею етнографії та стародавньої історії при Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича.

Ротар Оксана Василівна – виконуюча обов'язки директора Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Руснак Олександр Валерійович – кандидат історичних наук, асистент кафедри історії України Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Скільський Ігор Васильович – кандидат біологічних наук, завідувач науково-дослідного експозиційного відділу природи краю Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Смірнов Назар Анатолійович – кандидат біологічних наук, провідний науковий співробітник науково-дослідного експозиційного відділу природи краю Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Тарновецький Валентин Іванович – молодший науковий співробітник науково-дослідного експозиційного відділу новітньої історії краю Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Токарюк Алла Іларіонівна – кандидат біологічних наук, асистент кафедри ботаніки, лісового і садово-паркового господарства Навчально-наукового інституту біології, хімії та біоресурсів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Унгурян Марія Касіянівна – завідувач науково-дослідного експозиційного відділу новітньої історії краю Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Федорук Андрій Васильович – кандидат історичних наук, доцент, провідний науковий співробітник науково-дослідного експозиційного відділу археології, історії середніх віків і нової історії краю Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Чорней Ілля Ілліч – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри ботаніки, лісового і садово-паркового господарства Навчально-наукового інституту біології, хімії та біоресурсів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Шевчук Борис Васильович – краєзнавець, с. Мошанець Дністровського району Чернівецької області.

З М І С Т

ПІДДУБНИЙ Ігор, РОТАР Оксана ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ ТА ЙОГО МІСЦЕ В ІСТОРІЇ МУЗЕЙНОЇ СПРАВИ БУКОВИНИ	5
--	---

ПРИРОДА

СМІРНОВ Назар, СКІЛЬСЬКИЙ Ігор ДО ВИВЧЕННЯ БРАЖНИКОВИХ (SPHINGIDAE) ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	21
НИКИРСА Тетяна ДИНАМІКА ВИЯВЛЕННЯ АДВЕНТИВНИХ ВИДІВ У СКЛАДІ ФЛОРИ ХОТИНСЬКОЇ ВИСОЧИНИ	27
ВОЛУЦА Олена, ЧОРНЕЙ Ілля, ТОКАРЮК Алла, БУДЖАК Василь РАРИТЕТНІ ЕФЕМЕРОЇДНІ ГЕОФІТИ У ПРУТ-ДНІСТЕРСЬКОМУ МЕЖИРІЧЧІ (В МЕЖАХ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)	31
СКІЛЬСЬКИЙ Ігор, ГОДОВАНЕЦЬ Богдан, БУЧКО Володимир, КЛІТІН Олександр, МЕЛЕЩУК Людмила ПТАХИ ДРАНИЦЬКОГО ОРНІТОЛОГІЧНОГО ЗАКАЗНИКА (ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСТЬ)	44

ІСТОРІЯ

ФЕДОРУК Андрій ВІЙСЬКОВЕ СПОРЯДЖЕННЯ, ЕКІПАЖІ ТА БОЙОВЕ ЗАСТОСУВАННЯ СЛОНІВ ПІД ХОТИНОМ У 1621 р.	55
ПІДДУБНИЙ Ігор, ПУЙКЕ Джина РУМУНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА ТА ЇЇ ВІРНІ В УМОВАХ ЗМІН 20-х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ	66
РУСНАК Олександр КАЛЕНДАРНА РЕФОРМА ЄПИСКОПА Г. ХОМИШИНА НА БУКОВИНІ	74
ІЛЬКІВ Микола ГРАВЮРА «BELLUM INTER POLONUM ET TURCAM ANNO DOMINI MDCXXI» – КЛЮЧОВЕ ДЖЕРЕЛО ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ПОЛЯ ХОТИНСЬКОЇ БИТВИ 1621 р. (попереднє повідомлення)	78
ПЕЛЕХ Оксана ХРОНІКА ЖИТТЯ КРАЮ НА СТОРІНКАХ ГАЗЕТИ «БУКОВИНА» (1885-1918)	86
ГЛІБІЩУК Микола АЛОІС ЛЕБУТОН ТА НІМЕЦЬКА ГРОМАДА БУКОВИНИ У ПЕРШІ ПІСЛЯВОЄННІ РОКИ	102
МІНАЄВА Тетяна, МІНАЄВ Андрій ДІЯЛЬНІСТЬ СТЕПАНА СМАЛЬ-СТОЦЬКОГО В ТАБОРІ ДЛЯ ПОЛОНЕНИХ УКРАЇНЦІВ ФРАЙШТАДТ (АВСТРО-УГОРЩИНА) В РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	110

ПІДДУБНИЙ Ігор

- ПОСТАТЬ ВІЛЬГЕЛЬМА ГАБСБУРГА НА СТОРІНКАХ ЩОДЕННИКА
МИРОНА КОРДУБИ 114

АРХЕОЛОГІЯ**КАЛІНІЧЕНКО Віталій, ПИВОВАРОВ Сергій**

- ДО ПРОБЛЕМИ ХРОНОЛОГІЇ РІДКІВЕЦЬКОГО АРХЕОЛОГІЧНОГО КОМПЛЕКСУ
У ВЕРХНЬОМУ ПОПРУТТІ 121

ІЛЬКІВ Микола, ШЕВЧУК Борис

- КРЕМ'ЯНІ ВІСТРЯ З МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ МОШАНЕЦЬ (ДЖІЯ І) НА
ПРАВОБЕРЕЖЖІ СЕРЕДНЬОГО ДНІСТРА 131

РОТАР Оксана, ІЛЬКІВ Микола

- ДОДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ ДО АРХЕОЛОГІЧНОЇ КАРТИ м. ЧЕРНІВЦІ
З ФОНДІВ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ОБЛАСНОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ 138

ІЛЬКІВ Микола

- МЕТАЛЕВА ГЕРАЛЬДИЧНА НАКЛАДКА В ЕКСПОЗИЦІЇ
ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ОБЛАСНОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ:
ІДЕНТИФІКАЦІЯ ДАВНЬОЇ ЗНАХІДКИ 143

НАРОДОЗНАВСТВО**УНГУРЯН Марія**

- НАРОДНІ ІГРАШКИ ТА ІГРИ БУКОВИНСЬКИХ ДІТЕЙ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ ст. 149

МИКИТЮК Оксана, НИКИРСА Тетяна, МИХАЙЛИШИНА Галина

- ДО ПИТАННЯ ДОСТУПНОСТІ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ГЕОРГІЯ ГАРАСА 154

ЛІТЕРАТУРА ТА МИСТЕЦТВО**ВОЗНЮК Володимир**

- РОДИНА У ЩОДЕННИКОВИХ НОТАТКАХ ПИСЬМЕННИЦІ
ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ 1883-1891 РОКІВ 163

ІЛЬКІВ Марія

- ІКОНА «ВИГНАННЯ АДАМА І ЄВИ З РАЮ. СТРАШНИЙ СУД» З УСТЬ-ПУТИЛИ
НА БУКОВИНІ 176

МИКОСЯНЧИК Юлія

- ЗАПОВІТ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ 189

ДАНИЛЕВИЧ Алла

- ПОДІЇ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ 193

КОЛОДІЙ Леся

- ЮРІЙ ФЕДЬКОВИЧ – БОЙОВИЙ ОФІЦЕР АВСТРИЙСЬКОГО ВІЙСЬКА.
ЛІТЕРАТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЬОГО ПЕРІОДУ 200

МУЗЕЙНА СПРАВА

НИКИРСА Тетяна МАЙСТЕРНЯ ПРИРОДИ	217
БОДНАРЮК Микола ОПРИШЕНСЬКИЙ МУЗЕЙ АРХЕОЛОГІЇ ТА ЕТНОГРАФІЇ ІМЕНІ МАКСИМІЛІАНА ГАКМАНА – ХРАМ ЛЮДСЬКОЇ ПАМ'ЯТІ	221

ПЕРСОНАЛІЇ

КОРЖИК Віталій ВИЗНАЧНИЙ КРАЄЗНАВЕЦЬ БУКОВИНИ ЕДУАРД ФІШЕР (EDUARD FISCHER)	227
П'ЯТНИЧУК Тарас ДІЯЛЬНІСТЬ ДМИТРА ДОРОШЕНКА НА БУКОВИНІ В 1917 р.	243
РОТАР Оксана ДОСЛІДЖЕННЯ АРХЕОЛОГІЧНИХ ПАМ'ЯТОК БУКОВИНИ В. М. ВОЙНАРОВСЬКИМ У ПЕРІОД РОБОТИ В ЧЕРНІВЕЦЬКОМУ ОБЛАСНОМУ КРАЄЗНАВЧОМУ МУЗЕЇ	253
ПИВОВАРОВ Сергій ЮВІЛЕЙ АРХЕОЛОГА І ПАТРІОТА (ДО 70-РІЧЧЯ ЛЮБОМИРА ПАВЛОВИЧА МИХАЙЛИНИ)	258
ДРАГОМИРЕЦЬКА Оксана ДО 95-х РОКОВИН ХУДОЖНИКА ЄВГЕНА МАКСИМОВИЧА	264
ПОНЮК Наталя ЯРОСЛАВ ПАЛАДІЙ. З ЛЮБОВ'Ю ДО УКРАЇНИ	267
УНГУРЯН Марія МИКОЛА ДЖУРЯК – БОРЕЦЬ, ДОСЛІДНИК, МЕЦЕНАТ	272
АНДРОНИЧУК Валентина МАЛОВІДОМА МИСТЕЦЬКА СПАДЩИНА АВГУСТИ КОХАНОВСЬКОЇ У ФОНДАХ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ОБЛАСНОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ	282
РОТАР Оксана, ДРАГОМИРЕЦЬКА Оксана ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ПЕРІОД У ДІЯЛЬНОСТІ ОСИПА МАКОВЕЯ – НАТХНЕННИКА НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ БУКОВИНИ	290

КОРОТКІ ПОВІДОМЛЕННЯ

СМІРНОВ Назар САТИР ЗАЛІЗНИЙ, <i>HIPPARCHIA STATILINUS</i> (LEPIDOPTERA: NYMPHALIDAE), У ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ	295
КОРЖИК Віталій ДО ПИТАННЯ МУЗЕЄФІКАЦІЇ БУКОВИНИ	297

ПАРАНЮК Яніна

ПАМ'ЯТНІ НАПИСИ У ВИДАННЯХ «КОБЗАРЯ» Т. Г. ШЕВЧЕНКА В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД	299
--	-----

ТАРНОВЕЦЬКИЙ Валентин

МОНЕТА, ПРИСВЯЧЕНА ВЕЛИКОМУ ПОДВИГУ ВЕЛИКОЇ ЛЮДИНИ	301
--	-----

ХРОНІКА**БЕЗУШКО Георгій**

МАКСИМІЛІАН ГАКМАН: ВТРАЧЕНЕ КОРИННЯ В ЧАСІ	303
---	-----

ДРАГОМИРЕЦЬКА Оксана

ВЕЛЕТУ ДУХА І СЕРЦЯ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ... ..	305
---	-----

ДРАГОМИРЕЦЬКА Оксана

ПАМ'ЯТІ БОРИСА ТИМОЩУКА ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ... ..	306
---	-----

ІЛЬКІВ Марія

«БУКОВИНСЬКИЙ РЕМБРАНДТ»	308
--------------------------------	-----

ДРАГОМИРЕЦЬКА Оксана

ІВАН БАЖАНСЬКИЙ: ПОРТРЕТ НА ТЛІ ЕПОХИ	309
---	-----

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	312
------------------------------------	------------

Наукове видання

**Музейний щорічник
Чернівецького обласного краєзнавчого музею**

Випуск 6-8 (2021-2023)

Редактор І. В. Скільський
Технічний редактор І. В. Скільський
Дизайн обкладинки А. В. Федорука, О. П. Колеснікової
Підготовка до друку В. М. Дворського

Підписано до друку 01.05.2023. Формат 70×100/16.
Папір офсетний. Гарнітура Arial Narrow. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 25,80. Тираж 100 прим. Зам. 230572.

Видавець ТОВ «Друк Арт»
58018 Чернівці, вул. Маловокзальна, 2Д, т. 585-432
Ліцензія про державну реєстрацію ДК № 2741 від 15.01.2007 р.
Виготовлювач ФОП Варвус В. В.

